

Berecz Endre, A Gimnazista

A kép Pápán készült, 1942-ben, éppen tornavizsgára megyünk a pápai gimnáziumból. Én a kép közepe táján a szemüveges vagyok (a fejem fölött egy X van).

Arra, hogy egy pápai egyházi gimnáziumba mentem, úgy került sor, hogy Pápán két gimnázium volt, a református kollégium és a Szent Benedek-rendi Katolikus Szent Mór Gimnázium. A nagybátyám, doktor Kovács Sándor fogorvos és a másik nagybátyám, a fogtechnikus Kovács Ernő ott élt Pápán. Apám és anyám nagyon jó viszonyban volt velük, ezért kerültem Pápára, ami ugyanolyan közel volt, mint Győr, de Győrben nem volt ilyen rokon, Pápán viszont volt. Nem őnáluk laktam, mert ez két aggregény volt, hanem kosztos diák voltam, valahova be voltam adva, pénzért természetesen. Hogy miért pont a katolikus gimnáziumba kerültem, annak az a magyarázata, hogy a nagybátyám a keresztény középosztállyal volt jóban. Odajártak hozzá mint fogorvoshoz. Ennek következtében könnyebben el tudta intézni, hogy odakerüljek. De különben is úgy gondolta, hogy a katolikus a jobb gimnázium, és az apámnak is az volt a mániája, hogy ő inkább a papokhoz ad, mert azok csak a tanítással foglalkoznak, nincs családjuk. A nagybátyám elment az igazgatóhoz, mondta, hogy van egy unokaöccse, jó tanuló, felvenné-e. Természetesen, felvesz. Én abszolúte nem bántam meg, hogy ide jártam, mert nem éreztem semmit amiatt, hogy zsidó vagyok. A tandíj mindenkinek hatvanöt pengő volt, függetlenül attól, hogy milyen felekezetű. Voltak néhányan, akik kaptak engedményt szociális és tanulmányi alapon. De ha szociális indoka nem volt, akkor még a kitűnőnek sem adtak.

Bennem semmi idegenkedés nem volt, hogy egy katolikus iskolába kerülök. Egy szóval nem mondták, hogy legyek katolikus. Tőlem ugyanúgy megkövetelték, hogy péntek este elmenjek a zsinagógába, mint ahogy a többiektől megkövetelték, hogy vasárnap elmenjenek a templomba. Írást kellett hozni, hogy ott voltam. Hittanra is kellett járnom, nem lehetett lógni, arról is papírt kellett hoznom, hogy voltam a zsidó hittanon. Amikor nekik hittanórájuk volt, ha akartam, bent ültem, ha akartam, kimentem. Én meg bent ültem, mert mi a fenét csináljak. Úgyhogy ebből is többet tudok, mint egyesek. Én voltam egyedül zsidó, volt még egy görög katolikus és egy

református. Mi voltunk a más vallásúak. Még első osztályos koromban elkezdtek zsidózni, hát milyenek a gyerekek, és ezt meghallotta az osztályfőnök. Óriási ribilliót csapott, hogy ha ő még egyszer meghall ilyesmit... egy bencés diák ilyet nem csinál. Aztán ez abbamaradt. Nem volt semmi. Ez volt az első és a gettóig az utolsó olyan atrocitás, hogy éreztem az antiszemitizmust. Amikor elvileg már sárga karszalaggal kellett volna leventébe menni, akkor a tornatanár, mert ő volt a leventeoktató, azt mondta, Bandi, te itthon maradsz, nem kell kivonulnod. Menj be a szertárba, és csinálj valamit. Még azt sem engedte, hogy megszegyenítsenek. A zsidótörvényekkel párhuzamosan rohamosan romló közhangulatból itt, a gimnáziumban nem éreztem semmit.

Az osztálytársaim nem kollégisták voltak, Pápán laktak, vagy bejárók voltak. Az osztály szociális összetétele vegyes volt. Volt néhány komoly vagyonnal rendelkező család, kevés középosztálybeli, és sokkal több alacsony rétegből származó gyerek. Ahogy nézem az osztálynévsort: vasutas, útkaparó, tanító, földműves, gyári munkás, kórházgondnok, földműves, gyári munkás, tanító, detektív, földbérő, csendőr, földműves, földműves, vasutas, napszámos, földműves, tisztviselő.